

Bybanen AS
Hordaland fylkeskommune
Postboks 7900
5020 BERGEN

Postboks 7113 St. Olavs plass
NO-0130 Oslo

Besøksadresse:
Karl Johans gate 41 B, Oslo
Telefon: 22 99 59 00
Telefaks: 22 99 59 03
post@sjt.no
www.sjt.no

Saksbehandler: Hanne Hommedal, 22 99 59 54
Vår ref.: 14/100-12 FELLES - 31
Deres ref.:
Dato: 17.02.2015

Høring – Forslag til forskriftsbestemmelser om universell utforming av kjøretøy på sporvei, tunnelbane, forstadsbane m.m.

1 Innledning

Statens jernbanetilsyn sender med dette på høring forslag til nye bestemmelser om universell utforming av kjøretøy i forskrift 10. desember 2014 nr. 1572 om krav til sporvei, tunnelbane, forstadsbane m.m. (kravforskriften).

Foreslått tidspunkt for ikrafttredelse er 1. juli 2015. Det er ikke foreslått overgangsbestemmelser. Virksomhetene bes om å vurdere behovet for dette, og eventuelt komme med konkrete og begrunnede forslag til slike bestemmelser.

2 Bakgrunn

I januar 2014 ba Samferdselsdepartementet om at Statens jernbanetilsyn fastsetter en forskrift om universell utforming av kjøretøy på sporvei, tunnelbane og forstadsbane. I oppdragsbrevet viser Samferdselsdepartementet til Ot.prp.nr.44 (2007-2008) om den nå opphevede lov 20. juni 2008 nr. 42 om forbud mot diskriminering på grunn av nedsatt funksjonsevne (diskriminerings- og tilgjengelighetsloven). Den gjeldende lov 21. juni 2013 nr. 61 om forbud mot diskriminering på grunn av nedsatt funksjonsevne (diskriminerings- og tilgjengelighetsloven) viderefører i all hovedsak loven av 2008.

Diskriminerings- og tilgjengelighetsloven oppstiller en plikt for offentlige og private virksomheter rettet mot allmenheten til å sikre universell utforming av virksomhetens alminnelige funksjon så langt det ikke medfører en uforholdsmessig byrde for virksomheten. Plikten er en rettslig standard og et minstekrav. Det forutsettes i proposisjonen at det utarbeides mer konkrete funksjonskrav, og at nødvendige presiserende forskrifter hjemles i sektorlovgivning.

Som Samferdselsdepartementet viser til i sitt oppdragsbrev fremgår det på side 155 i proposisjonen at det vil "bli fremmet forslag om forskrift med krav om universell utforming av materiell på jernbane, herunder t-bane, trikk osv. Det tas sikte på at kravene skal gjelde for

materiell som anskaffes etter 1. januar 2009. Kravene skal også gjelde for større oppgradering av jernbanemateriell som planlegges igangsatt etter denne dato."

For det nasjonale jernbanenettet gjelder den tekniske spesifikasjonen for samtrafikkevne vedrørende personer med nedsatt bevegelighet i det transeuropeiske jernbanesystem for konvensjonelle tog og høyhastighetstog (TSI PRM). Sporvei, tunnelbane, forstadsbane m.m. faller utenfor virkeområdet til TSI PRM, og Samferdselsdepartementet har derfor bedt Statens jernbanetilsyn om å utarbeide utkast til forskriftsbestemmelser som skal gjelde for kjøretøy på slik jernbane.

3 Nærmere om forskriftsforslaget

Statens jernbanetilsyn foreslår at bestemmelser om universell utforming av kjøretøy inntas i forskrift 10. desember 2012 nr. 1572 om krav til sporvei, tunnelbane, forstadsbane m.m. (kravforskriften). I kravforskriften kapittel 12 oppstilles det krav til kjøretøy. Kravforskriftens virkeområde sammenfaller med det virkeområdet Samferdselsdepartementet har angitt for bestemmelsene om universell utforming. Dessuten er omfanget av de foreslåtte forskriftsbestemmelsene såpass begrenset at det anses mest naturlig å innta bestemmelsene i en eksisterende forskrift fremfor å fastsette en egen forskrift.

Det foreslås en endring av kravforskriftens formålsbestemmelse ved at det legges til et nytt annet ledd om at forskriften også har som formål å fastsette minimumskrav til universell utforming.

For å sikre en ensartet begrepsbruk i kravforskriften foreslås videre en endring i kravforskriften § 12-6 første ledd ved at begrepet "orienterings- og bevegelseshemmede" endres til "personer med nedsatt funksjonsevne".

Definisjonen av universell utforming som legges til grunn for forskriften følger av diskriminerings- og tilgjengelighetsloven § 13 annet ledd, men presiseringen om at informasjons- og kommunikasjonsteknologi (IKT) er omfattet av fysiske forhold tas ut.

I oppdragsbrevet presiserer Samferdselsdepartementet at forskriften bør ha "funksjonskrav fremfor konkrete løsninger til hvordan universell utforming skal oppnås. Det bør kun fastsettes minimumskrav til universell utforming". Forskriften skal kun gjelde universell utforming, sikkerhetskrav faller utenfor.

Ved utarbeidelsen av forskriftsforslaget har tilsynet tatt utgangspunkt i de krav som stilles til universell utforming av buss i by og forstad så langt det har passet og bestemmelsene i TSI PRM som gjelder for det nasjonale jernbanenettet.

Tilsynet foreslår at det oppstilles et overordnet krav om at nytt eller vesentlig oppgradert kjøretøy skal være universelt utformet og at det presiseres nærmere minimumskrav til universell utforming. Det stilles i forslaget nærmere minimumskrav til på- og avstigning, håndtak og holdestenger, seter, plass til rullestol, fri passasje, merking, kommunikasjon, nødannropsinnretning, overflater og belysning og kontraster.

For å oppfylle de funksjonelle kravene som foreslås, finnes det utkast til en rekke standarder det kan være relevant å benytte. Blant annet kan nevnes prEN16584, prEN16585, prEN16586 og prEN16587. TSI PRM kan også gi veiledning.

Forskriftsforslaget vil gjelde nytt kjøretøy beregnet for persontransport som anskaffes etter at forskriften trer i kraft og for eksisterende kjøretøy som skal gjennomgå en vesentlig oppgradering. En vesentlig oppgradering er en endring som påvirker sikkerheten og/eller bruken av kjøretøyet slik at det endrer dokumentasjonen som ligger til grunn for tillatelsen på en slik måte at det kreves ny tillatelse til å ta det endrede kjøretøyet i bruk.

Kravforskriften inneholder i § 14-1 en unntaksbestemmelse som gir Statens jernbanetilsyn mulighet for å gjøre unntak fra enkelte krav dersom særlige grunner tilsier det.

4 Økonomiske og administrative konsekvenser

Kravene til universell utforming vil gjelde for nytt kjøretøy som anskaffes eller eksisterende kjøretøy som skal gjennomgå en vesentlig oppgradering etter at forskriftsbestemmelsene trer i kraft. Det er således ikke tale om å pålegge virksomhetene en plikt til å bygge om eksisterende kjøretøy med tillatelse.

Statens jernbanetilsyn har invitert jernbanevirksomhetene til et møte hvor det ble gitt anledning til å redegjøre for hvilke konsekvenser forskriftsforslaget vil medføre. De virksomhetene som stilte på møtet ga klart uttrykk for at kravene allerede er ivaretatt. Ved eventuelle nyinvesteringer vil kravene kunne ivaretas allerede i bestillings- og designfasen, og kravene vil dermed ikke medføre merkostnader av vesentlig omfang.

Ved melding om nytt eller endret kjøretøy kreves det i dag at jernbanevirksomheten legger frem en systembeskrivelse. Dokumentasjon på at kjøretøy oppfyller kravene til universell utforming vil være en del av systembeskrivelsen.

Statens jernbanetilsyn mottar få søknader om tillatelse til å ta i bruk nytt eller vesentlig oppgradert kjøretøy på sporvei, tunnelbane, forstadsbane m.m. Forskriftsforslaget vil dermed ikke medføre administrative konsekvenser av vesentlig omfang for Statens jernbanetilsyn.

5 Forskriftsforslag

I forskrift 10. desember 2014 nr. 1572 om krav til sporvei, tunnelbane, forstadsbane m.m. (kravforskriften) foreslås følgende endringer:

§ 1-1. Formål

Forslag til nytt annet ledd:

I tillegg er formålet å fastsette minimumskrav til universell utforming.

§ 1-3. Definisjoner

Forslag til ny bokstav y:

y) universell utforming: utforming eller tilrettelegging av hovedløsningen i de fysiske forholdene slik at virksomhetens alminnelige funksjon kan benyttes av flest mulig.

§ 12-1a. Universell utforming

Forslag til ny § 12-1a:

Nytt eller vesentlig oppgradert kjøretøy beregnet for persontransport skal være universelt utformet. Som minimumskrav gjelder:

- a) Innganger skal så langt det er mulig være trinnfrie og tilpasset plattformen slik at på- og avstigning kan skje uten hjelp. Dører som skal betjenes av passasjerer skal være automatiske eller skal kunne betjenes enkelt.*
- b) Håndtak og holdestenger skal være plassert slik at både sittende, stående og gående personer alle steder kan ha nødvendig støtte.*
- c) Kjøretøy skal ha et hensiktsmessig antall prioriterte seter for personer med nedsatt funksjonsevne. Slike seter skal være plassert i nærheten av dør som er egnet til på- og avstigning.*
- d) Kjøretøy skal ha et hensiktsmessig antall rullestolplasser.*
- e) Der passasjerer skal forflytte seg, skal det så langt det er mulig ikke være noen hindringer. Det skal være mulig å forflytte seg uhindret med rullestol mellom inngang og rullestolplass.*
- f) Døråpner/-lukker, signalknapp for stopp, hindre, herunder trappetrinn og skråplan, og andre viktige funksjoner skal være visuelt og følbart merket.*
- g) Kjøretøy skal være utstyrt med et kommunikasjonssystem for kunngjøringer. Dersom systemet er automatisk eller forhåndsprogrammert, skal det kunne overstyres manuelt. Visuell informasjon skal kunne leses under alle lysforhold og skal stå i tilfredsstillende kontrast til bakgrunnen.*
- h) Kjøretøy skal være utstyrt med nødansropsinnretning som skal være visuelt og følbart merket og gi et synlig og hørbart tegn på at innretningen er i bruk.*
- i) Overflater på gulv og i trapper skal være sklisikre.*
- j) Belysning og kontraster skal være slik at sentrale elementer, som for eksempel passasjer, dører, seter, holdestenger, betjeningselementer, informasjon, hindre og merking, framstår tydelig.*

§ 12-6. Evakuering

Forslag til endring i § 12-6 første ledd:

Kjøretøy skal være utformet slik at evakuering og selvbørging kan skje i tilfelle brann og andre ulykker. Det skal legges til rette for at redningspersonell kan drive effektivt redningsarbeid, herunder av ~~orienterings- og bevegelseshemmede~~ personer med nedsatt funksjonsevne. Nødutganger og rømningsveier skal være plassert, dimensjonert og merket slik at evakuering kan foretas på en forsvarlig måte.

6 Høringsfrist

Eventuelle merknader til forslaget sendes Statens jernbanetilsyn innen **18. mai 2015**.

Med hilsen

Erik Ø. Reiersøl-Johnsen
Direktør

Dokumentet er elektronisk godkjent og sendes uten signatur

Mottakerliste:

Bybanen AS	Hordaland fylkeskommune	5020	BERGEN
Boreal Transport Midt-Norge AS (Gråkallbanen)	Postboks 3448	7425	TRONDHEIM
Keolis Norge AS	Postboks 54	5819	BERGEN
Sporveien T-banen AS	Postboks 2857 Tøyen	0608	OSLO
Sporveien Trikken AS	Postboks 2857 Tøyen	0608	OSLO
Norsk Jernbaneforbund	Møllergata 10	0179	OSLO
Norsk Lokomotivmannsforbund	Svingen 2	0196	OSLO
Statens havarikommisjon for transport	Postboks 213	2001	LILLESTRØM
Transportbrukernes fellesorganisasjon	Postboks 5494 Majorstuen	0305	OSLO
Forbrukerombudet	Postboks 4597 Nydalen	0404	OSLO
Forbrukerrådet	Postboks 4595 Nydalen	0404	OSLO
Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon (FFO)	Mariboegate 13	0183	OSLO
Likestillings- og diskrimineringsombudet	Postboks 8048 Dep	0031	OSLO
Norges Blindeforbund	Postboks 5900, Majorstua	0308	OSLO
Norges Døveforbund	Grensen 9	0159	OSLO
Norges Handikapforbund	Postboks 9217 Grønland	0134	OSLO
SAFO Samarbeidsforumet av funksjonshemmedes organisasjoner	Postboks 8953 Youngstorget	0028	OSLO
Senter for seniorpolitikk	Akersgata 32	0180	OSLO

Kopi til:

Samferdselsdepartementet